

บทที่ 3

สถานการณ์อันเป็นมูลเหตุแห่ง การรัฐประหาร เมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2534

สถานการณ์ทั่วไปก่อนการรัฐประหาร

หลังจากที่สภาผู้แทนราษฎรได้ผ่านร่างพระราชบัญญัติงบประมาณประจำปี 2534 เมื่อเดือนสิงหาคมไปแล้ว แต่ปัญหาทางการเมืองต่างๆของรัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ก็ยังคงมีอยู่ซึ่งปัญหาต่างๆเหล่านี้อาจส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพของรัฐบาลเพราะรัฐบาล พลเอกชาติชาย ฯ มิได้ดำเนินการแก้ไขอย่างจริงจังแต่อย่างใด (สุจิต บุญบงการ : 2524, 9)

1. ปัญหาความขัดแย้งในพรรครัฐบาล ปัญหาความขัดแย้งในพรรครัฐบาลซึ่งปรากฏให้เห็นจากการที่นายสันติ ชัยวิรัตน์ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย"พรรคกิจสังคม"ได้ถูกอภิปรายไม่ไว้วางใจในเรื่องทุจริตเกี่ยวกับการอนุญาตให้ตั้งปั๊มก๊าซ เนื่องจากมีการแก้ไขกฎกระทรวงเรื่องดังกล่าวอย่างมีเงื่อนไข จึงถูกนายทวี ไกรคุปต์ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพรรคเดียวกันแจ้งความดำเนินคดีต่อกองปราบฯ ในข้อหาทุจริตประพฤตินิชอบและกระทำความผิดโครงการรับเหมางานก่อสร้างถนนของกระทรวงมหาดไทยที่จังหวัดชัยภูมิที่นายสันติฯ ถูกมองว่าได้ใช้อำนาจหน้าที่สั่งการให้กรมโยธาธิการสร้างถนนเข้าไปในพื้นที่ของตนเองและญาติ ทั้ง ๆ ที่ถนนสายดังกล่าวไม่มีการสำรวจสำรวจโดยประชาชนแต่อย่างใด เมื่อเป็นเช่นนี้ทางสมาชิก พรรคกิจสังคม บางส่วนต้องการขับ นายสันติ ออกจากพรรคกิจสังคมโดยการนำของ นายมนตรี พงษ์พานิช เลขาธิการพรรค จนกระทั่ง ทั้งก่อนที่นายสันติฯ จะถูกปลดจากตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการ

กระทรวงมหาดไทย ได้มีการสาวใ้ผู้ใหญ่ในพรรคกิจสังคมที่มีการสั่งการให้รัฐมนตรี หาเงินเข้าพรรค จำนวน 500 ล้านบาท ทั้งยังแฉอีกว่า ผู้ใหญ่ในพรรคซึ่งหมายถึงนายมนตรี พงษ์พานิช สอนวิธีทุจริตให้ด้วย โดยวิธีการเรียกร่องผลประโยชน์จากเอกชนจะมีการเรียกเอกชนรายนั้นมาที่กระทรวงฯ ต้องการเงินเท่าไรก็ให้เขียนใส่กระดาษส่งให้ดู เมื่อดูแล้วให้ฉีกกระดาษทิ้งเสียเพื่อทำลายหลักฐานจากการแฉเรื่องนี้โดยนายสันติทำให้นายมนตรี พงษ์พานิช ถูกวิพากษ์วิจารณ์อย่างกว้างขวาง จนในที่สุดหลังจากที่ พล.อ.อ. สิทธิ เสวตศิลา ได้ลาออกจากตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรกรุงเทพมหานคร พร้อมทั้งได้ลาออกจากตำแหน่งหัวหน้าพรรคกิจสังคมทางพรรคกิจสังคมก็ได้เชิญ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ผู้ก่อตั้งพรรคกิจสังคมมาเป็นหัวหน้าพรรคอีกครั้งหนึ่ง เพื่อรักษาสถานการณืและภาพพจน์ของพรรคกิจสังคมไว้

ในพรรคชาติไทยก็มีการขัดแย้งของกลุ่มต่าง ๆ ภายในพรรคเช่นเดียวกันกล่าวคือหากพลเอกชาติชายฯ ไม่ลงสมัครรับเลือกตั้งครั้งต่อไปและไม่ยอมเป็นหัวหน้าพรรคอีก การช่วงชิงตำแหน่งหัวหน้าพรรคระหว่างกลุ่มนายบรรหาร ศิลปอาชา กับกลุ่มพล.ต.อ. ประมาธ อติเรกสาร ก็เกิดขึ้น ดังนั้น พล.อ. ชาติชายฯ จึงพยายามดึง พล.อ. ชวลิต ยงใจยุทธ มาร่วมกับ พรรคชาติไทยเพื่อเตรียมเป็นหัวหน้าพรรค และเป็นจุดถ่วงดุลย์ระหว่างทหารกับรัฐบาลแต่ก็ทำไม่สำเร็จ เพราะถูกต่อต้านภายในพรรค ชาติไทยเองว่าดึงคนภายนอกมาเป็นรัฐมนตรีจน พล.อ. ชวลิตฯ ทนแรงบีบบังคับไม่ได้และลาออกจากรัฐบาลไปในที่สุด

ภายในพรรคประชาธิปัตย์ ก็มีปัญหภายในเช่นเดียวกัน ในเรื่องตำแหน่งรัฐมนตรีของพรรค ซึ่งจัดสรรได้ไม่เป็นที่พอใจของสมาชิก ดังนั้น จึงพยายามกดดันให้มีการปรับ คณะรัฐมนตรี ในส่วนของพรรค

2. ปัญหาความขัดแย้งระหว่างพรรคร่วมรัฐบาล ปัญหาความขัดแย้งระหว่างพรรคร่วมรัฐบาลด้วยตนเอง เนื่องจากยิ่งใกล้การเลือกตั้งหรือโอกาสยุบสภามีมากเท่าใดแต่ละพรรคต่างจะช่วงชิงหาประโยชน์และสร้างความนิยมให้กับตนให้มากที่สุดและการขัดแย้งซึ่งกันและกันมีมากขึ้น เมื่อพรรคกิจสังคมประสบปัญหาภายในพรรคกรณีนายสันติ ชัยวิรัตน์ ทำให้เกิดความเคลื่อนไหวจากพรรคชาติไทยส่วนหนึ่งที่พยายามสร้างความกดดันให้พรรคกิจสังคมหลุดออกจากพรรคร่วมรัฐบาล จนกระทั่งพรรคกิจสังคมจำเป็นต้องเชิญ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช มาเป็นหัวหน้าพรรคแทน พล.อ.อ. สิทธิ เสวตศิลา ซึ่งได้ลาออกไปจึงทำให้พรรคชาติไทยไม่กล้ากดดันพรรคกิจสังคม แต่แล้วในระยะต่อมานายมนตรี พงษ์พานิช ก็ถูกกล่าวหาจากสมาชิกพรรคชาติไทย โดยนายเสนาะ เทียนทอง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย แสดงความข้องใจและไม่ต้องการให้รัฐบาลผ่านโครงการขยายโทรศัพท์ 3 ล้านเลขหมายมูลค่า 150,000 ล้านบาท ของนายมนตรี พงษ์พานิช นอกจากนี้โครงการรถไฟฟ้าวาลินมูลค่า 45,000 ล้านบาท ซึ่งเสนอโดยนายบรรหาร ศิลปอาชา รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยก็ถูก ร.ต.อ. เฉลิม อยู่บำรุง แห่งพรรคมวลชนโจมตีเช่นเดียวกันจนกระทั่งคณะรัฐมนตรีได้มีการเปลี่ยนแปลงเงื่อนไขใหม่เพื่อมิให้บริษัทลาวาลินได้รับสิทธิประโยชน์มากเกินไปเป็นต้น ผลคือภาพของพรรคร่วมรัฐบาลปรากฏออกมาในรูปของความขัดแย้ง หวาดระแวง ไม่มีความสามัคคีกลมเกลียวกัน

3. ปัญหาภาพพจน์ หรือวิกฤติศรัทธาจากประชาชนการที่รัฐบาล พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ ถูกวิพากษ์วิจารณ์อย่างรุนแรงถึงปัญหาภายในพรรครัฐบาลและพรรคร่วมรัฐบาลโดยเฉพาะปัญหาเรื่องการทุจริตคอร์รัปชัน แม้ว่ารัฐบาล พล.อ. ชาติชายฯ จะแก้ไขปัญหโดยวิธีการปรับคณะรัฐมนตรี โดยการปลดรัฐมนตรีสองคนคือ นายสันติ ชัยวิรัตน์ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย กรณีปั๊มก๊าซและการรับเหมางานก่อสร้างถนนของกรมโยธาธิการ รวมทั้งปลด นายภิญญา ช่วยปลอด รัฐมนตรีช่วยว่าการ

กระทรวงพาณิชย์ กรณีถูก บ.บ.บ. สอบเกี่ยวกับการอนุมัตินำเข้าอุปกรณ์
ตุ้มไฟฟ้า แต่อย่างไรก็ตามการแก้ไขปัญหามาโดยการปลดรัฐมนตรีทั้งสองคน
ดังกล่าว หากได้ทำให้ภาพพจน์ของรัฐบาลดีขึ้นในสายตาประชาชนไม่เพราะ
เรื่องธุรกิจการเมือง การแสวงหาผลประโยชน์เข้าพรรคโดยการคอร์รับชั่น
ซึ่งคงมีอยู่ ปฏิบัติการไม่พอใจรัฐบาลจากกลุ่มประชาชนและนักศึกษายังคง
มีอยู่ และได้มุ่งสู่กระแสสูงเมื่อเดือน ตุลาคม 2533 มีการชุมนุมประท้วง
และการกรีดเลือด เขียนโปสเตอร์ส่งถึงนายกรัฐมนตรี โดยเฉพาะมีการ
จุดไฟเผาตัวตายของนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง ชื่อนายธนาวดี
คลังเชื้อ อันเป็นสัญญาณเตือนว่ารัฐบาลของ พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ
จะอยู่ต่อไปไม่ได้อีกแล้ว

4. ปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาลกับฝ่ายทหาร อันเป็นปัญหา
สำคัญที่นำไปสู่จุดเปราะบางก่อให้เกิดการกระทบกระทั่งระหว่างบุคคลภายใน
พรรคร่วมรัฐบาลกับฝ่ายทหารอยู่เนือง ๆ แม้ว่ารัฐบาล พล.อ.ชาติชาย
ชุณหะวัณ จะได้ประกาศจุดยืนว่าจะไม่เข้าไปแทรกแซงกิจการของฝ่ายทหาร
ซึ่งก็ได้ปรากฏออกมาว่าในการแต่งตั้งโยกย้ายนายทหารแต่ละครั้ง พล.อ.
ชาติชาย ชุณหะวัณ ในฐานะรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมจะไม่รับ
เปลี่ยนแก้ไขบัญชีรายชื่อนายทหารที่เสนอจากเหล่าทัพแต่อย่างใด กล่าวคือ
พล.อ.ชาติชาย ฯ ได้กล่าวว่า เขาทำหน้าที่เป็นเพียง "ควักปากกาเซ็นอนุมัติ"
เพียงอย่างเดียวแต่ในทางตรงกันข้ามบุคคลที่ร่วมรัฐบาลหรือบุคคลใกล้ชิดกับ
พล.อ.ชาติชาย ฯ กลับสร้างความขัดแย้งให้เกิดขึ้นกับฝ่ายทหาร เริ่มตั้งแต่กรณี
ม.ร.ว.สุขุมพันธุ์ บริพัฒน์ ที่เป็นที่ปรึกษาของ พล.อ.ชาติชาย ฯ และเป็น
ทีมงานบ้านพิษณุโลกได้กล่าวโต้ตอบคำกล่าวอ้างของ พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ
ขณะดำรงตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม
เกี่ยวกับปัญหาการทุจริตคอร์รับชั่นภายในรัฐบาล ในทำนองว่า "คนที่พูด
เรื่องคอร์รับชั่นขอให้กลับไปปิดกวาดบ้านของตนเองเสียก่อน" และคนที่พูด
ว่าไม่ปฏิบัติเป็นคน "กินบุญร้อนท้อง" ซึ่งคำกล่าวดังกล่าวก่อให้เกิด
ปฏิกิริยาจากทหารค่อนข้างรุนแรงถึงกับมีการนัดชุมนุมของทหารคัดค้าน

เรื่องนี้ (สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ : 2532, 11) ทั้งนี้เป็นเพราะว่า พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ ขณะนั้นได้รับการสนับสนุนจากกองทัพอย่างมาก ทั้ง ๆ ที่ได้ลาออกจากตำแหน่งผู้บัญชาการทหารบกก่อนเกษียณอายุราชการ จนทำให้ พล.อ.สุจินดา คราประยูร รองผู้บัญชาการทหารบก ได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการทหารบกแทน ดังนั้นหากมีการกระทำของผู้ใดกระทบต่อ พล.อ.ชวลิต ก็จะทำให้เกิดปฏิกิริยากระทบต่อกองทัพด้วย นอกจากกรณีของ ม.ร.ว.สุขุมพันธุ์ แล้วจากการที่นายไตรรงค์ สุวรรณคีรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคประชาธิปัตย์ซึ่งเป็นพรรคร่วมรัฐบาลได้ออกมาสัมภาษณ์ทำนองว่าการเป็นนายพลง่ายกว่าการเป็น ส.ส. และพูดในทำนองว่าเขาไม่เกรงกลัวทหารเพราะทหารคือลูกจ้างประชาชน เป็นลูกน้องของประชาชน ไม่ใช่ชนายของประชาชน ถึงแม้จะเป็นพลเอก หรือ ผบ.ทบ., ผบ.สส. ก็ไม่ใช่ชนายประชาชน ในระบอบประชาธิปไตย ประชาชนต้องเป็นใหญ่ ปีกจิ๋ว, ปีกจืด ปีกสุ เป็นเด็กของประชาชนทั้งนั้น เราไม่กลัวพวกนี้ และกล่าวต่อไปว่าถ้าได้เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม จะปลดพลเอก ประมา 8 คน (สยามรัฐฯ : 2535, 3) ซึ่งคำพูดดังกล่าวก่อให้เกิดความไม่พอใจแก่บรรดานายทหารในกองทัพเป็นอย่างมาก

กรณีของ ร.ต.อ.เฉลิม อยู่บำรุง รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรีก็เช่นเดียวกัน ร.ต.อ.เฉลิมฯ ได้ออกมากล่าวโจมตีคุณหญิงพันธุ์เครือ ยงใจยุทธ ซึ่งเป็นภริยาของ พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ ว่าเป็นตุทองเป็นผลให้ พล.อ.ชวลิต ได้รับความกดดันจนต้องลาออกจากตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมในที่สุดทำให้ฝ่ายทหารเกิดความไม่พอใจอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถานการณ์ความขัดแย้งระหว่างสถาบันทหารกับ ร.ต.อ.เฉลิม อยู่บำรุง ในกรณีรื้อมบายูนิตซึ่งฝ่ายทหารกล่าวว่าส่งคลื่นรบกวนคลื่นวิทยุทหารในลักษณะการดักฟัง ทำให้เป็นภัยต่อความมั่นคงของชาติ และฝ่ายทหารได้ยึดถนัดถสีว่าไว้จนกระทั่ง เมื่อวันที่ 2 พฤศจิกายน 2533 พล.อ.สุนทร คงสมพงษ์ ผู้บัญชา

การทหารสูงสุด ได้เรียกนายราชนันท์ สุนเซ็น ผู้อำนวยการ อสมท. มาพบ ที่กองบัญชาการทหารสูงสุดแจ้งเรื่องไม่คืนรถโมบายยูนิคอย่างเป็นทางการ ผลคือ ร.ต.อ. เฉลิม อยู่บำรุง ได้ทำทนายกองทัพโดยอ้างว่าตนมา 4 เดือนแล้ว พร้อมทั้งได้เข้าเวลาสถานีโทรทัศน์ช่อง 9 อสมท. ออกอากาศชี้แจงตอบโต้ พล.อ.สุนทร ฯ และ พล.อ.นฤตล เดชประดิษฐ์ ผู้อำนวยการสำนักสารนิเทศ บก.สูงสุด ว่า "เรื่องนี้ผมต้องทนชมขึ้นมาเป็นเวลา 4 เดือนเศษ โดยไม่มีการชี้แจงตอบโต้...." และได้ยอมรับกับสาธารณชนเป็นครั้งแรกว่า "รถโมบายยูนิคคันนี้ ออกปฏิบัติงานเพื่อเอาไว้ต่อต้านการปฏิวัติมันผิดอะไรหรือ" (มติชนสุดสัปดาห์ : 6 มกราคม 2534, 13) จากวันที่ 3 พฤศจิกายน 2533 เป็นต้นมา บรรดาผู้นำในกองทัพก็แสดงพฤติกรรมไม่พอใจ ร.ต.อ. เฉลิม อยู่บำรุง ว่าลบหลู่ศักดิ์ศรีของกองทัพ ถึงกับมีการเรียกร้องให้ พล.อ.ชาติชายฯ ปลดรัฐมนตรีคนนี้ออกจากรัฐบาล ซึ่ง พล.อ.ชาติชายฯ ก็รับปากว่าจะจัดการให้หลังจากที่กลับจากประเทศญี่ปุ่นโดยเข้าวันที่ 8 พฤศจิกายน 2533 พล.อ.ชาติชายฯ ได้ให้สัมภาษณ์ก่อนขึ้นเครื่องบินว่าการปรับปรุงคณะรัฐมนตรีครั้งใหม่หลังจากกลับถึงประเทศไทยแล้วจะไม่มี ร.ต.อ. เฉลิม อยู่บำรุง รวมอยู่ด้วยแต่สุดท้ายการปรับคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 22 พฤศจิกายน 2533 กลับปรากฏว่า นอกจาก ร.ต.อ. เฉลิมฯ จะไม่พ้นจากรัฐบาลแล้วยังได้รับการแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการอีกด้วยจุดนี้นับว่าเป็นจุดแตกหักที่ฝ่ายทหารเกิดความไม่พอใจและมองว่าผู้นำรัฐบาลไม่รักษาสัจจะและได้มีการเคลื่อนไหวให้สัมภาษณ์โจมตีรัฐบาลโดยฝ่ายทหารอย่างต่อเนื่อง เช่น พล.อ.สุจินดา คราประยูร ผู้บัญชาการทหารบกพูดในทำนองว่าถูกหักหลังหรือ พล.อ.สุนทร คงสมพงษ์ บอกว่าทหารเสื่อมความ ศรัทธาต่อรัฐบาล.... ฯลฯ พร้อมทั้งได้มีการออกอากาศทางสถานีวิทยุราชการ "สยามานุสสติ" และรายการ "เพื่อแผ่นดินไทย" โจมตีรัฐบาลอย่างรุนแรง

5. ปัญหาเกี่ยวกับพฤติกรรมของ พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ

กับความสัมพันธ์กับกองทัพฯ จปร. รุ่น 5 แม้ว่า พล.อ.ชาติชายฯ จะ

ประกาศเจตจำนงของตนเองว่าจะไม่เข้าไปแทรกแซงในกิจการของกองทัพ แต่โดยข้อเท็จจริงในมุมมองทางทหารแล้วฝ่ายทหารกลับมองพฤติกรรมของ พล.อ.ชาติชายฯ ด้วยความหวาดระแวงสงสัยเนื่องจากกลุ่มทหารในระดับ ผู้นำของกองทัพบกในยุคนั้น พล.อ.ชาติชายฯ เป็นนายกรัฐมนตรีนั้น เป็นที่ทราบกันดีว่าเป็นกลุ่มทหารที่มีความสัมพันธ์กันอย่างแน่นแฟ้นเนื่องจาก เป็นนายทหารที่จบจาก จปร. รุ่น 5 แทบทั้งสิ้น ซึ่งทหารกลุ่มดังกล่าวเป็นที่ทราบกันดีว่ามีบทบาทสำคัญในการปราบปรามกบฏของกลุ่มทหาร จปร. รุ่น 7 หรือกลุ่มยังเติร์กภายใต้การนำของพันเอกมณูญ รูปขจร (ยศในขณะนั้น) เมื่อวันที่ 1 - 3 เมษายน 2524 ทำให้นายทหาร จปร. รุ่น 5 ขึ้นมาคุมกำลังหรือมีอิทธิพลในกองทัพตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมานอกจากนี้กลุ่มทหาร จปร. รุ่น 5 ดังกล่าวยังมีบทบาทสำคัญในการเสนอ พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ ให้ปลด พล.อ.อาทิตย์ กำลังเอก ออกจากตำแหน่งผู้บัญชาการทหารบก จากกรณีออกอากาศเสนอความเห็นคัดค้านการลดค่าเงินบาทเมื่อ พ.ศ. 2529 และผลักดันให้ พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ ก้าวขึ้นสู่ตำแหน่งผู้บัญชาการทหารบกแทน แต่จากพฤติกรรมของ พล.อ.ชาติชายฯ ซึ่งได้นำพันเอกมณูญ รูปขจร ที่เป็นอดีตแกนนำของ จปร. รุ่น 7 มาเป็นที่ปรึกษาส่วนตัวของนายกรัฐมนตรีและได้เลื่อนยศเป็นพลตรี และต่อมาได้แต่งตั้ง พล.อ.อาทิตย์ กำลังเอก เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงกลาโหมทั้ง ๆ ที่ทราบว่าบุคคลทั้งสองมีความขัดแย้งจากเหตุการณ์ในอดีต คือ จปร. รุ่น 5 มาก่อนทำให้นายทหาร จปร. รุ่น 5 ในกองทัพเกิดความหวาดระแวงและรู้สึกไม่มั่นคงในสถานภาพของตนเอง และกลุ่มพรรคพวกในกองทัพ

6. ปัญหาวิกฤติข่าวลือที่เกิดขึ้น

ภายหลังจากที่ พล.อ.ชาติชายฯ ได้แต่งตั้ง พล.อ.อาทิตย์ กำลังเอก เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงกลาโหมได้ไม่นานนักปรากฏว่าเกิดข่าวลือว่าจะมีการปลดผู้นำทหารคือ พล.อ.สุนทร คงสมพงษ์ ผู้บัญชาการทหารสูงสุดและ พล.อ.สุจินดา คราประยูร ผู้บัญชาการทหารบกโดยข่าวดังกล่าวได้แพร่สะพัดออกไปอย่างกว้างขวาง ต้นตอของข่าวฝ่ายทหารมองว่ามาจากทำเนียบรัฐบาล

และประ เมีนว่ามีแนวโน้มความเป็นจริงซึ่งเรื่องนี้ พล.อ.สุนทร คงสมพงษ์ ได้กล่าวกับผู้ใกล้ชิดว่า "เขาเอาเราแน่ สำหรับพี่ไม่เป็นไรเพราะจะ เกษียณอยู่แล้ว แต่ผู้บัญชาการเหล่าทัพคงไม่ยอมแน่ (ฐานเศรษฐกิจ : 2534 , 21) จากวิกฤติข่าวลือดังกล่าว จึงเป็นมูลเหตุสำคัญประการหนึ่ง ที่เป็นชนวน หรือตัวเร่งให้เกิดการรัฐประหารเมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2534

7. ปัญหาเรื่องคติลอบสังหารบุคคลสำคัญของชาติ ถือได้ว่าเป็นประเด็นที่ทำให้ขัดแย้งแบบเผชิญหน้าพัฒนามาเป็นความขัดแย้งขั้นแตกหัก เนื่องจากฝ่ายทหารไม่พอใจในการเปลี่ยนตัวคณะกรรมการสอบสวน จาก พล.ต.ท บุญชู ว่างคานนท์ ผู้ช่วยอธิบดีกรมตำรวจและ พล.ต.ต. รุ่งโรจน์ ยมาภูส ผู้ช่วยผู้บัญชาการสอบสวนกลางมาเป็น พล.ต.อ.สนอง วัฒนวรางกูร รองอธิบดีกรมตำรวจและ พล.ต.ต. เสรี เตมียเวช ผู้บังคับการกองปราบรวมทั้งการเคลื่อนไหวของ ร.ต.อ.เฉลิม อยู่บำรุง ที่จะให้มีการถ่ายทอดการประชุมคณะกรรมการการปกครองสภาผู้แทนราษฎรในการพิจารณาคดีดังกล่าวซึ่ง พล.อ.ชาติชาย ฯ ก็อนุมัติให้มีการถ่ายทอดได้ ทำให้ฝ่ายทหารไม่พอใจเกรงว่าจะมีการบิดเบือนรูปคดีให้ปรากฏออกสู่สาธารณชน นอกจากนี้การออกข่าวของคณะกรรมการสอบสวนชุดใหม่ที่ว่า คดีดังกล่าวไม่เกี่ยวข้องกับสถาบันชั้นสูงด้วยแล้วก็ยิ่งทำให้ฝ่ายทหารไม่พอใจเป็นอย่างยิ่ง ดังนั้นทหารจึงอาศัยมูลเหตุดังกล่าวเข้ายึดอำนาจจากการปกครองจากรัฐบาล พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ

กล่าวโดยสรุป สถานการณ์อันเป็นมูลเหตุแห่งการนำไปสู่การ รัฐประ หารเมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2534 มาจากประเด็นหลักรวม 5 ประการคือ.-

ประเด็นที่ 1 ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน ภายในรัฐบาลที่ไม่ได้รับ

การแก้ไขอย่างจริงจัง แม้ว่าฝ่ายทหารจะพยายาม กดดันให้ พล.อ.ชาติชาย ปรับปรุงก็ตาม

ประเด็นที่ 2 ปัญหาในตัวบุคคล ทั้งตัวนายกรัฐมนตรี คือ พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ รวมทั้งบุคคลผู้เป็นพรรครัฐบาล โดยเฉพาะ ร.ต.อ. เฉลิม อยู่บำรุง ที่เป็นต้นตอของปัญหาต่าง ๆ ที่มักจะไม่ได้รับการแก้ไขจนเป็นที่พอใจของทหาร

ประเด็นที่ 3 ปัญหากองทัพถูกลบหลู่ศักดิ์ศรี เช่น กรณีการกล่าวให้สัมภาษณ์กระแทกกองทัพโดยผู้ใกล้ชิดนายกรัฐมนตรี หรือกรณีปัญหาการมอบหมายยุนิค เป็นต้น

ประเด็นที่ 4 ปัญหาวิกฤติข่าวลือเกี่ยวกับการปลดผู้นำในกองทัพทำให้เกิดความหวาดระแวงและสงสัยและส่งผลกระทบต่อผู้นำทหารในกองทัพที่เป็นปีกแผ่นและ เป็นเอกภาพของ จปร. รุ่น 5 และนายทหารกลุ่ม 0143

ประเด็นที่ 5 ปัญหาการบิดเบือนคดีลอบสังหารซึ่งฝ่ายทหารพยายามตั้งเป็นเงื่อนไขโจมตีรัฐบาล พล.อ.ชาติชายฯ แต่ต่อมาคดีเริ่มมีแนวโน้มถูกบิดเบือน (ตามความเข้าใจของทหาร) ซึ่งมีเหตุมาจากการเปลี่ยนตัวคณะกรรมการสอบสวน

ปฏิบัติการ การรัฐประหารเมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2534

วันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2534 พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ มีกำหนดการจะนำ พลเอกอาทิตย์ กำลังเอก ที่เพิ่งได้รับแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงกลาโหมเดินทางเข้าเฝ้าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเพื่อถวายสัตย์ปฏิญาณตน ซึ่งคณะของ พลเอกชาติชาย ฯ ประกอบด้วย พลเอกอาทิตย์ กำลังเอก, นายอนันต์ อนันตกุล ปลัดกระทรวงมหาดไทย, นาย

นายบวรศักดิ์ อูรรณน รองเลขาธิการนายกรัฐมนตรี นายสุรเกียรติ์ เสถียรไทย ที่ปรึกษาด้านพิษณุโลก นายพิทักษ์ อินทวิทยานันท์ ที่ปรึกษาประจำตัวพลเอกชาติชายฯ นอกจากนั้นยังมีผู้สื่อข่าว ช่างภาพทีวีและหน่วยรักษาความปลอดภัย (รบก.) รวมประมาณ 40 คน โดยเดินทางไปสนามบินกองทัพอากาศ เวลา 11.00 น. และเมื่อพลเอกชาติชายและคณะได้ขึ้นไปบนเครื่องบินซี 130 แล้ว ปรากฏว่ามีบุคคลในชุดชาฟารีสีน้ำตาลประมาณ 4 - 5 คน ประสานกับกลุ่มรักษาความปลอดภัยขึ้นไปบนเครื่องบินด้วยจนกระทั่งเวลา 11.45 น. เครื่องบิน 130 ได้เคลื่อนตัวไปบนรันเวย์แต่แทนที่จะทะยานขึ้นสู่ท้องฟ้ากลับมายหยุดตรงที่โรงซ่อมเฮลิคอปเตอร์ของกองทัพอากาศ ในช่วงเวลาที่วิกฤติ รบก. ของพลเอกชาติชายฯ ที่นั่งอยู่ท้ายเครื่องบินจะเข้าไปอารักขาความปลอดภัยให้กับ พลเอกชาติชายฯ แต่ถูกบุคคลในชุดชาฟารีชักอาวุธออกมาบังคับให้ รบก. นั่งอยู่กับที่พร้อมทั้งตะโกนให้ รบก. ยกมือ ส่วนที่นั่งระดับวีไอพี ปรากฏว่าบุคคลในชุดชาฟารีอีก 3 คน พัวรรวเข้าควบคุมให้ทุกคนนั่งอยู่ในความสงบรวมทั้ง พลเอกชาติชายฯ ด้วย เมื่อเครื่องบินจอดสนิทแล้ว พล.อ. ต. วีระศักดิ์ สิงห์เสนี เจ้ากรมส่งกำลังบำรุงได้ก้าวขึ้นไปบนเครื่องบินแล้วเชิญให้พลเอกชาติชายฯ ลงมาขึ้นรถเบนซ์สีน้ำเงินที่รออยู่แล้วขับออกไปส่วนพลเอกอาทิตย์ กำลังเอก ก็ขึ้นรถเบนซ์อีกคันหนึ่งสำหรับผู้ร่วมคณะที่เหลือก็ถูกควบคุมตัวแยกหนักกันไป (ฐานเศรษฐกิจ : 2534, 21-22)

การทำรัฐประหารในครั้งนี้ไม่ได้ใช้กำลังทหารมากนัก ส่วนมากกำลังที่ออกมาปฏิบัติการมาจากกองพลทหารปืนใหญ่ต่อสู้อากาศยาน- (พล.บตอ.) ที่มี พล.ต. สำเภา ชูศรี (จปร.12) เป็นผู้บัญชาการกองพล และกองพลที่ 1 รักษาพระองค์ (พล.1 ร.อ.) มี พล.ต. ชัยณรงค์ หนู-ภักดี (จปร.11) เป็นผู้บัญชาการกองพล โดยกระจายกำลังเข้ายึดสถานที่สำคัญ ๆ เช่น พล.บตอ. เข้ายึดสถานีโทรทัศน์สีช่อง 7 ทหารจาก ร. 1 ร.อ. สิงห์กิต กองพลที่ 1 ร.อ. เข้ายึดสถานีโทรทัศน์ช่อง 9 และกรมประชาสัมพันธ์ ทหารจาก ร.11 พัน 2 ร.อ. สิงห์กิต พล.1 ร.อ. เข้ายึดสถานีโทรทัศน์ช่อง 9 เป็นต้น การทำรัฐประหารประสบความสำเร็จอย่างง่ายดายปราศจากการต่อต้านแต่อย่างใด

เหตุการณ์เข้ายึดอำนาจของคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ

สำหรับเหตุผลของการยึดอำนาจของคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (รสช.) ตามแถลงการณ์คณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ ฉบับที่ 1 ลงวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2534 ซึ่งได้ชี้แจงเหตุการณ์เข้ายึดและควบคุมอำนาจในการปกครองประเทศครั้งนี้ (ราชกิจจานุเบกษา (ฉบับพิเศษ) , 2534 : 1)

" ตามที่คณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ ได้เข้ายึดและควบคุมอำนาจในการปกครองประเทศเมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2534 เวลา 11.30 น. เพื่อให้ประชาชนได้รับทราบข้อเท็จจริง เหตุผล และความจำเป็นของการเข้ายึดและควบคุมอำนาจในการปกครองประเทศจึงขอเรียนให้ทราบดังนี้.-

ประการแรก พฤติการณ์การฉ้อราษฎร์บังหลวง

คณะผู้บริหารประเทศไทย ได้ฉวยโอกาสอาศัยอำนาจตามอำนาจหน้าที่ทางการเมืองแสวงหาประโยชน์ให้กับตนเอง และพรรคพวกอย่างรุนแรงที่ไม่เคยเป็นมาก่อน จนกลายเป็นเรื่องปกติธรรมดาของรัฐธรรมนูญเกือบทุกคนที่จะต้องแสวงหาเงินเพื่อสร้างฐานะความร่ำรวยเป็นฐานอำนาจทางการเมืองของตนเองและพรรคพวกต่อไป ดังจะเห็นได้จากโครงการขนาดใหญ่ ขนาดกลาง จะมีนักการเมืองในระดับรัฐบาลเข้ามามีส่วนผลักดันให้เกิดขึ้นโดยอ้างถึงประโยชน์ที่ประชาชนจะได้รับ แต่แท้ที่จริงแล้วเป็นการอำพรางการแสวงหาประโยชน์ในรูปแบบต่างๆ เท่านั้น ทั้ง ๆ ที่รู้อยู่แก่ใจว่ามีการฉ้อราษฎร์บังหลวงกันอย่างกว้างขวางในกลุ่มนักการเมืองระดับรัฐมนตรี รวมทั้งข้าราชการและพนักงานรัฐวิสาหกิจระดับสูงบางคนก็ตามแต่นายกรัฐมนตรีในฐานะหัวหน้ารัฐบาลกลับไม่เอาใจใส่ที่จะแก้ไขอย่างจริงจัง นอกจากนั้นประเพณีมิชอบเสียเองโดยอ้างเหตุผลต่าง ๆ

นานาเป็นการบ่งหน้าและกลับแสดงความสามารถของผู้ถูกกล่าวหาด้วยการยืนยันว่า หากพบเห็นผู้ใดประพฤติมิชอบให้รีบมาแจ้งด้วย เมื่อการจู่โจมร้ายแรงได้เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว และรุนแรงจนไม่สามารถจะหยุดยั้งได้ หากขึ้นปล่อยทิ้งไว้อาจสร้างความเสียหายอย่างถึงที่สุดให้กับชาติบ้านเมืองได้ จึงเป็นเหตุผลความจำเป็นประการแรก ที่จะต้องเข้าควบคุมอำนาจในการปกครองประเทศ

ประการที่สอง ข้าราชการการเมืองใช้อำนาจกดขี่ข่มเหงข้าราชการประจำผู้ซื่อสัตย์สุจริต

จากการที่ข้าราชการการเมืองได้เข้าไปมีบทบาทและอำนาจสูงสุดในแต่ละส่วนราชการ จึงได้ถือโอกาสนี้สร้างบารมีทางการเมือง หาสมัครพรรคพวก เพื่อเป็นฐานคะแนนเสียง เพื่อแสวงหาประโยชน์ให้ตนเอง และพรรคพวกทำให้ข้าราชการประจำผู้ซื่อสัตย์สุจริตไม่ยอมตกเป็นเครื่องมือของนักการเมือง รับราชการไม่เจริญก้าวหน้า ถูกข่มเหงรังแก หากมิยินยอมเป็นพรรคพวก หลายท่านต้องลาออกจากราชการสิ่งเหล่านี้เป็นความเจ็บช้ำน้ำใจของข้าราชการประจำที่ไม่มีหนทางต่อสู้ จึงนับว่าเป็นการทำลายขวัญกำลังใจและขนบธรรมเนียมประเพณีของข้าราชการประจำอย่างไม่เคยเป็นมาก่อนในอดีต ปัญหาข้อนี้จึงเป็นเหตุผลประการที่สองของการควบคุมอำนาจการปกครองประเทศ

ประการที่สามรัฐบาลเป็นเผด็จการทางรัฐสภา

นายกรัฐมนตรีในฐานะหัวหน้ารัฐบาลได้ร่วมมือกับพรรคการเมืองร่วมรัฐบาล รวมทั้งคณะที่ปรึกษานายกรัฐมนตรีบ้านพิษณุโลกได้ใช้อำนาจยับยั้งการเมืองสร้างภาพลวงตาประชาชนว่าเป็นการปกครองระบอบประชาธิปไตย แล้วพลิกแพลงหาประโยชน์ทำให้เป็นที่ประจักษ์โดยทั่วไปว่าแท้จริงแล้วเนื้อหาของการปฏิบัติทางการเมืองของรัฐบาลชุดนี้ได้ล้ม

ประโยชน์เป็นส่วนนำนักการเมืองระดับรัฐมนตรีที่ทำหน้าที่ฝ่ายบริหารรวมทั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่เป็นฝ่ายนิติบัญญัติ นำประเทศไปสู่การปกครองในรูปแบบเผด็จการทางรัฐสภา โดยมีประชาธิปไตยบังหน้าเป็นการรวมอำนาจการปกครองไว้ได้โดยสิ้นเชิง เมื่อเป็นเช่นนี้การวางตัวบุคคลในตำแหน่งสำคัญทั้งทางการเมืองข้าราชการประจำจึงตกอยู่กับพรรคพวกของนายกรัฐมนตรีทั้งสิ้นและเป็นช่องทางที่ก่อให้เกิดการกอบโกยผลประโยชน์อย่างมหาศาลที่ไม่มีบุคคลใดสามารถต่อต้านหรือทัดทานได้ จึงนับว่าเป็นภัยอันตรายอย่างยิ่งของการปกครองในระบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

ประการที่สี่ การทำลายสถาบันทางทหาร

สถาบันทางทหารเป็นสถาบันข้าราชการประจำเพียงสถาบันเดียวที่ไม่ยอมตกอยู่ภายใต้อิทธิพลทางการเมืองของนักการเมือง พรรคการเมืองถึงแม้ว่ารัฐบาลชุดปัจจุบันจะอ้างความพยายามนำการ เพื่อสืบบังคับทำลายเอกภาพความสามัคคีภายในกองทัพอย่างต่อเนื่องตลอดมาก็ตาม แต่ก็ไม่สามารถกระทำได้ จากภาพโดยรวมทั่วไปจะเห็นว่ารัฐบาลได้เผชิญหน้ากับฝ่ายทหารมาโดยตลอด ไม่ว่าจะเป็นกรณีลี้ภัยการวิพากษ์วิจารณ์ที่ การไม่ปลด ร.ต.อ. เฉลิม อยู่บำรุง จากการเป็นรัฐมนตรีตามสัญญาสุภาพบุรุษ การปล่อยข่าวการปลดผู้นำทางทหารเป็นต้น จากการกระทำด้วยเล่ห์เพทุบาย ทำลายฝ่ายทหารดังกล่าว ฝ่ายทหารจึงไม่สามารถจะอดกลั้นอีกต่อไปได้และ เป็นเหตุสำคัญอีกประการหนึ่งที่ทำให้เกิดการควบคุมอำนาจการปกครองประเทศขึ้นในครั้งนี้

ประการที่ห้า การบิดเบือนคติลัทธิสถาบันพระมหากษัตริย์

เมื่อปี 2525 ประมาณ 9 ปีเศษที่ผ่านมา พล.ต. มนูญ รูปขจร และพรรคพวกได้บังอาจคบคิดวางแผนทำลายล้างราชวงศ์จักรี ล้มล้างสถาบันพระมหากษัตริย์เปลี่ยนแปลงการปกครองประเทศไปสู่แบบที่ตนเองและคณะได้กำหนดไว้ การวางแผนการชั่วร้ายดังกล่าวไม่สามารถกระทำ

ได้สำเร็จ พล.ต. มนูญฯ และพรรคพวกจำนวนถึง 43 คนได้ถูกจับกุมในที่
สุดท้ายและได้รับการช่วยเหลือจากคณะบุคคลที่มีอิทธิพลทางการเมืองให้ได้รับ
การประกันตัวจนสามารถก่อการปฏิวัติได้อีกถึง 3 ครั้ง นอกจากนั้นยังได้
รับการอภัยโทษจาก พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ นายกรัฐมนตรีให้ได้รับการ
เติบโตในอาชีพรับราชการทหาร จนเป็นนายทหารชั้นนายพลโดยรวดเร็ว
ทั้งที่กระทำผิดโทษฐานก่อการกบฏ และต้องคดีลอบสังหารบุคคลสำคัญ

โดย เฉพาะคดีล้มล้างสถาบันพระมหากษัตริย์ พล.อ. ชาติชาย
ชุณหะวัณ ก็พยายามจะเบี่ยงเบนความเป็นจริงและโยนความผิดให้ผู้อื่น
ซึ่งสร้างความโกรธแค้นให้แก่พี่น้องประชาชนผู้จงรักภักดีต่อสถาบันพระ
มหากษัตริย์เป็นอย่างยิ่ง การกระทำอันแสดงออกถึงความไม่จงรักภักดี
เช่นนี้เป็นเรื่องสำคัญที่สุดเท่าที่เหล่าทหารไม่สามารถจะอดทน อดกลั้นได้
อีกต่อไปจึงได้ร่วมปรึกษาหารือกันทั้ง 3 เหล่าทัพรวมทั้งฝ่ายพลเรือนและ
ตำรวจเข้าควบคุมอำนาจทางการเมืองปกครองประเทศ

จากเหตุผลและความจำเป็นทั้ง 5 ประการดังกล่าวคณะ
รักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติไม่สามารถที่จะปล่อยให้สภาพความ
ระส่ำระสายของบ้านเมืองเกิดขึ้นรุนแรงต่อไปอีกได้เพื่อดำรงไว้ซึ่งความ
มั่นคงของสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปกครองระบอบ
ประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขจึงจำเป็นต้องใช้วิธีเข้าควบคุม
อำนาจในการปกครองประเทศ และคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่ง
ชาติจะดำเนินการจัดระบบการบริหารราชการแผ่นดินให้กลับสู่สภาพปกติ
โดยเร็วที่สุด

จึงแถลงการณ์มาให้ทราบโดยทั่วกัน

ประกาศ ณ วันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2536

(ลงชื่อ) สุนทร คงสมพงษ์

พลเอกสุนทร คงสมพงษ์

หัวหน้าคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ